

Puheenjohtaja Jouni Luukkainen
Pääkaupunkiseudun Ateistit ry
Castréninkatu 10 C 53

00530 HELSINKI

KANTELUKIRJOITUKSET

Te olette 14.10.2004, 15.10.2004 ja 3.11.2004 osoittanut oikeuskanslerille kirjoituksia. Niistä lähemmin ilmenevin perustein olette katsonut, että Väestörekisterikeskus ei ole laatinut sellaisia uskonnolliseen yhdyskuntaan liittymiseen tai eroamiseen tarkoitettuja lomakkeita, jotka tukisivat ja selventäisivät uutta uskonnonvapauslakia. Väestörekisterikeskus on säilyttänyt ja laatinut lomakkeet, jotka saattavat antaa laista harhaanjohtavan käsityksen ja estää ihmisiä käyttämästä lain suomina oikeuksia. Olette epäillyt, ettei Väestörekisterikeskuksessa tunneta uskonnonvapauslakia ja että lomakkeisiin oli koetettu sisällyttää erilaisia tilanteita, jolloin ne olivat tulleet epäselviksi. Väestörekisterikeskus toimittaa lomakkeet käyttöön maistraattien kautta ja verkkopalveluna.

Olitte pyrkinyt - osin turhaan - oikaisemaan lomakkeissa olevia virheellisyksiä ja tehnyt aloitteita toisensisältöisten lomakkeiden laatimiseksi. Mielestänne on tärkeää, että lomakkeet tukevat uskonnonvapauslain säännöksiä, vaikka ilmoitukset voi tehdä myös vapaamuotoisesti.

Olette pyytänyt oikeuskansleria tutkimaan,

- olisivatko vaatimustenne mukaiset lomakkeet asianmukaisempia kuin käytössä olevat lomakkeet
- ovatko käytössä olevat lomakkeet harhaanjohtavia
- osoittaako Väestörekisterikeskuksen menettely lomakeasiassa kyvyttömyyttä tai haluttomuutta ymmärtää, mitä uskonnonvapauslaki edellyttää lomakkeilta, tai jopa tietoista toimintaa kyseisen lain juurtumista vastaan

Kirjoitukseenne olette liittännyt valojäljennöksiä Väestörekisterikeskuksen lomakkeista, jotka on tarkoitettu käytettäväksi ilmoitettaessa uskonnolliseen yhdyskuntaan liittymisestä tai siitä eroamisesta, sekä Väestörekisterikeskuksen kanssa käymästänne mielipiteenvaihdosta.

VÄESTÖREKISTERIKESKUKSEN SELVITYS

Kirjoitusten johdosta on Väestörekisterikeskus antanut siltä 19.10.2004 ja 5.11.2004 pyydetyn selvityksen 13.12.2004 päivätyllä kirjeellään ja sen liitteellä.

Selvityksessä on huomautettu, että uuden uskonnonvapauslain voimaantulon jälkeen Väestörekisterikeskuksella ei ole enää lakin tai asetukseen perustuvaa velvollisuutta painattaa uskonnolliseen yhdyskuntaan liittymistä tai sellaisesta eroamista koskevia lomakkeita. Lomakkeiden painattamista on jatkettu, koska lomakkeiden avulla välitetään tietoa väestötietojärjestelmään.

Väestörekisterikeskus on painattanut erilliset lomakkeet seuraavia tilanteita varten:

- ilmoitus uskonnolliseen yhdyskuntaan liittymiseen
- ilmoitus uskonnollisesta yhdyskunnasta eroamiseen
- 12-17 -vuotiaan henkilön suostumus uskonnolliseen yhdyskuntaan liittymiseen/uskonnollisesta yhdyskunnasta eroamiseen
- huoltajien suostumus 15-17 -vuotiaan henkilön uskonnolliseen yhdyskuntaan liittymiseen/uskonnollisesta yhdyskunnasta eroamiseen

Lomakkeisiin tehtiin uuden lain edellyttämät muutokset ja vanhat lomakkeet poistettiin käytöstä. Tarkoitus oli, että lomakkeet olisivat kattavat ja soveltuisivat mahdollisimman moneen eri tapaukseen.

Selvityksessä on kiinnitetty huomiota siihen, että lomakkeiden käyttö on vapaaehtoista. Uskonnonvapauslain 4 §:n mukaan ilmoitukset voi tehdä vapaamuotoisesti, mutta eroamisilmoituksen tulee olla kirjallinen.

Selvityksessä on katsottu, että lomakkeista voidaan perustellusti olla erimieltä. Lomakkeisiin on tehty muutoksia niistä mahdollisesti aiheutuvien epäselvyyksien vähentämiseksi. Kirjoitusvirheet ja epätasälliset sanonnat on korjattu. Lomakkeet ovat käyttökelpoisia ja uskonnonvapauslain mukaisia. Ne eivät ole estäneet lain tavoitteiden toteutumista. Tarvetta esittämilleen erillisille lomakkeille ei katsottu olevan.

VASTINE

Te olette antanut 13.2.2005 päivätyyn vastineen. Siinä olette kosketellut erityisesti uskonnollisesta yhdyskunnasta eroamista koskevaa lomaketta ja sitä, millainen sen pitäisi olla. Tässä tarkoituksessa olette selvittänyt Väestörekisterikeskukselle esittämääne vaatimusta jakaa uskonnollisesta yhdyskunnasta eroamista koskeva lomake kahdeksi eri lomakkeeksi, Väestörekisterikeskuksen asiassa laatimaa uutta lomaketta, lomakeehdotustanne ja viivyttelyä asian käsittelyssä. Mielestänne uusien lomakkeiden suunnittelu ei ollut onnistunut kaikin osin ja olette esittänyt eräitä parannusehdotuksia.

Samalla olette arvostellut eduskunnan vastaukseen 126/2003 vp sisältyvää lausumaa, joka liittyy lapsen kirkon jäsenyyden edellytyksiä koskevan kirkkolain muutoksen hyväksymiseen. Mielestänne lausumaa ei pitäisi sen sisältämän rajoitusperiaatteen vuoksi toteuttaa, koska periaatteesta luovuttiin jo uskonnonvapauslakia säädettäessä.

VÄESTÖREKISTERIKESKUKSEN LISÄKANNANOTTO

Väestörekisterikeskus on käyttänyt hyväkseen sille 20.7.2005 tarjottua tilaisuutta esittää näkemyksensä vastineessa esittämienne käsitysten ja näkemysten johdosta. Väestörekisterikeskus on kirjeensä 27.9.2005 ohessa samalla lähettänyt tiedoksi maistraateille ja uskonnollisille yhdyskunnille toimittamansa 29.7.2005 päivätyn saateen, jossa on selostettu uusien lomakkeiden käyttöä.

LISÄKIRJOITUKSET

Saatuanne jäljennöksen Väestörekisterikeskuksen kannanotosta 27.9.2005 Te olette vielä toimittanut 12.11.2005, 20.11.2005 ja 27.11.2005 päiväämännne kirjoitukset asiassa.

Kirjoituksella 12.11.2005 olette lähettänyt tiedoksi Helsingin evankelis-luterilaisen Paavalin seurakunnan käytössä olevat kirkkoon liittymistä koskevat lomakkeet. Olette huomauttanut, että ainakin tässä seurakunnassa on osattu laatia lomakkeisto kutakin kolmea tilannetta varten (täysi-ikäinen, 15-17 -vuotias, alle 15-vuotias).

Kirjoituksessa 27.11.2005 olette edelleen esittänyt eräitä huomautuksia uusien lomakkeiden osalta. Huomautukset perustuvat siihen, että samaa lomaketta on tarkoitus käyttää erilaisissa tilanteissa, jolloin tilanpuutteen ja muista syistä aiheutuu sanonnallista epäselvyyttä ja muutakin sekaannusta. Ilmeisesti Väestörekisterikeskus on halunnut tulla toimeen vähemmällä lomakemäärällä.

RATKAISU

Vastineenne johdosta totean aluksi seuraavaa.

Mitä tulee mainitsemaanne, tässä asiayhteydessä jossain määrin irrallisena yksityiskohtana olevaan eduskunnan vastaukseen 126/2003 vp sisältyvään lausumaan, viittaa eduskunnalle vuoden 2006 valtiopäivillä annettuun hallituksen toimenpidekertomukseen vuodelta 2005. Sen sivulla 193 lausutaan, että asia ei anna aiheita toimenpiteisiin. Katson, ettei minulla ole aiheita lausua asiasta enempää.

Muutoin totean asiassa seuraavaa.

Säännöksistä

Uskonnolliseen yhdyskuntaan liittymistä ja yhdyskunnasta eroamista koskevasta menettelystä säädetään 1.8.2003 voimaan tulleen uskonnonvapauslain (453/2003) 4 §:ssä. Sanotun pykälän 1 momentin mukaan henkilön, joka haluaa liittyä uskonnollisen yhdyskunnan jäseneksi, tulee ilmoittaa siitä yhdyskunnalle. Pykälän 2 momentti säättää, että henkilön, joka haluaa erota uskonnollisesta yhdyskunnasta, tulee ilmoittaa eroamisesta kirjallisesti yhdyskunnalle tai maistraatille. Uskonnollisen yhdyskunnan ja maistraatin toimenpiteistä ilmoitusten johdosta säädetään pykälän 3-5 momenteissa.

Väestötietojärjestelmään tallennettavista tiedoista säädetään väestötietolaissa (507/507) ja väestötietöasetuksessa (886/1993). Sanotun lain 4 §:n 3 momentin mukaan asianomaisten uskontokuntien ja 25 §:n 6 momentissa tarkoitettujen viranomaisten käyttöön tallennetaan tiedot uskontokuntaan kuulumisesta. Asetuksen 4 §:n 1 momentin 19) kohdan mukaan Suomen kansalaisesta tallennetaan mm. tieto henkilön kuulumisesta evankelis-luterilaiseen kirkkoon, ortodoksiseen kirkkokuntaan tai rekisteröityyn uskonnolliseen yhdyskuntaan (831/1999). Asetuksen 36 §:n mukaan Väestörekisterikeskus vahvistaa tämän asetuksen edellyttämien lomakkeiden kaavat, jollei erikseen toisin säädetä

Väestörekisterikeskuksen muista tehtävistä säädetään väestötietolain 2 §:n 3 momentissa sekä rekisterihallintolaissa (166/1996) ja rekisterihallintoasetuksessa (248/1996).

Arviointia

Yleisesti totean, että uskonnonvapauslaki sisältää henkilön uskonnollista asemaa ja sen muutosta koskevat säännökset. Muutoksiin liittyvät oikeudelliset ja tosiasialliset vaikutukset edellyttävät voimaan tullakseen muutosilmoitusten tekemistä. Ilmoitukset ovat luonteeltaan teknisiä perustuen asianomaisen henkilön lain nojalla tekemille ratkaisuille. Säännökset ilmoitusten sisällöstä ovat yleisluontoiset. Koska ilmoitusten tekemisessä voidaan käyttää lomakkeita, tämä edellyttää lomakkeilta sitä, että niiden käyttäminen ei saisi vaikeuttaa ratkaisun mukaisen ilmoituksen tekemistä, vaan lomakkeita käyttäen ilmoitus tulisi olla tehtävissä ilmoittajan tekemän ratkaisun mukaisesti. Ilmoituksiin liittyvistä vaikutuksista johtuen ei saisi olla merkitystä sillä, tehdäänkö ilmoitukset suullisesti tai lomakkeilla.

Edellä lausutusta seuraa, että vaikka Väestörekisterikeskuksella ei ilmoituksensa mukaan enää ole velvollisuutta kyseisten ilmoituslomakkeiden painattamiseen, niin koska Väestörekisterikeskuksen vahvistamat ja sittemmin korjaamat lomakkeet ovat käytettävissä ja niitä myös käytetään, lomakkeiden tulisi täyttää niille asetettavat vaatimukset.

Asiassa saadun selvityksen mukaan lomakkeita on tarkistettu ja niitä on muutettu niin, että ne paremmin vastaisivat uskonnonvapauslaista johtuvia vaatimuksia.

Oikeuskanslerin hallintotoimintaan kohdistuvan laillisuusvalvonnan kannalta on puheena olevien lomakkeiden osalta pidettävä riittävänä sitä, että lomakkeet täyttävät tarkoituksensa ja että ne eivät johda niitä käyttäviä henkilöitä harhaan. Asiassa saadun selvityksen perusteella minulla ei ole aihetta epäillä, että lomakkeet eivät täyttäisi niitä tarkoituksia tietojen välittämisessä, joita varten ne on suunniteltu. Sen vuoksi minulla ei ole aihetta ryhtyä enemmälti vertailemaan käytössä olevia lomakkeita niihin lomakkeisiin, jollaisia olette ehdottanut tehtäviksi. Totean kuitenkin, että parannusehdotuksianne on voitu hyödyntää ja voitaneen jatkossakin tarvittaessa hyödyntää.

Aihetta epäillä, että Väestörekisterikeskus olisi lomakkeilla pyrkinyt epäasiallisesti vaikuttamaan siihen, että lomakkeilla ilmoituksia tekevät henkilöt eivät voisi käyttää oikeuksiaan, ei ole ilmennyt.

Johtopäätös ja toimenpide

Edellä lausutuun perustein kirjoituksenne eivät anna minulle aihetta enempään. Jäljennös ratkaisusta lähetetään Väestörekisterikeskukselle tiedoksi.

Oikeuskansleri

Paavo Nikula

Esittelijäneuvos

Jorma Snellman